

САРАНОВ СЕРГІЙ ВІКТОРОВИЧ

*Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
кандидат історичних наук, доцент*

ІДЕЯ ДЕРЖАВИ В «ПОЛІТИЧНОМУ ЗАПОВІТІ» КАРДИНАЛА РІШЕЛЬСЬ: РОЗУМ, ОБЕРЕЖНІСТЬ, РЕЛІГІЙНИЙ ФАКТОР

В «Політичному заповіті» відображаються ключові питання державного розвитку Франції 30-40-х рр. XVII століття. Масштаб охоплених проблем і теоретичного осмислення фактичного матеріалу виводять його за рамки власне французького історичного досвіду, надаючи виключної цільності і актуального характеру з урахуванням специфіки викликів нашого часу. «Політичний заповіт» тривалий час не вивчався на комплексному рівні, цитувався вибірково і шаблонно, на що слушно звертає увагу фундаментальній біографії Рішельє 2004 року видання Франсуаза Льдесаймер (Françoise Hildesheimer), французький історик, відомий фахівець з зазначеного питання [1]. Одним з центральних і часто вживаних понять є поняття «розуму» («raison»), що з'являється в цілому в тексті 173 рази [1, с. 330]. Достатньо складним є співвідношення категорій війни і миру, їх ролі в державному розвитку. Тут все фокусується на практиці державного управління та геополітичних реаліях. Вимушений втягнути власну країну починаючи з 1635 року до відкритої участі в Тридцятирічній війні 1618-1648 рр., Рішельє на сторінках «Політичного заповіту», все ж таки, виступає прихильником миру. Про це ж писав в апологетичному дусі його перший біограф Обері, якого, до речі, ніхто ніколи не зміг спростувати: «Є безсумнівним, що він (Рішельє – С. С.) не мав іншого більш сильного бажання, окрім як реалізації загального миру на якомога більш почесних і славних умовах для Франції, говорячи багаторазово про те, що він ніколи не помре задоволеним, хіба що підписавши його» [цит. за: 1, с. 353].

В розділі першому глави п'ятої «Політичного заповіту» звертається увага на необхідність дотримуватись рівноваги між різними станами Французького королівства [4, с. 154], в розділі другому, серед іншого, мова йде про проблеми в системі правосуддя. Як відомо, «Політичний заповіт» є своєрідним підсумком державної діяльності кардинала, він не знає, коли саме буде укладено вигідний для Франції мирний договір, але він не має в цьому сумнівів! В главі першій частини першої перераховуються «всі великі справи Короля, вчинені перед укладенням миру», дата самого миру свідомо опущена [4, с. 49].

Рішельє виступає прихильником державної централізації та посилення королівської влади. Він відстоює розумну і обережну політику управління країною. Він є прихильником обережності і миру, але за необхідності допускає можливість війни. Благо держави тлумачиться відповідно до августинівської традиції, доповненої Фомою Аквінським,

котра розглядає мир більш прийнятним, особливо при оцінці того чи іншого політичного режиму. Прийнятним до певного моменту на державному рівні, мир є кращим ніж війна. Франсуаза Льдесаймер піддає критиці точку зору Генрі Кіссинджера, який характеризує в «Дипломатії» кардинала як «єдиного державного діяча», що відкинув «моральні і релігійні обмеження середньовічної доби» [3, с. 55]. Це твердження французького історика є полемічним. Кіссинджер підкреслює макіавеллістичну складову помножену на світське розуміння суті держави. Франсуаза Льдесаймер підкреслює значущість релігійного фактора для Ришельє, вважаючи точку зору Кіссинджера типовою і спрощеною. Дослідження співвідношення між світською і релігійною складовою в «Політичному заповіті» заслуговує на подальший розгляд.

Список використаної літератури:

1. Hildesheimer F. Richelieu. – Paris, Flammarion. – 2004. – 586 p.
2. Knutsen Torbjorn L. A history of International Relations theory. – Manchester University Press. – 1997. – 354 p.
3. Киссинджер Г. Дипломатия. – М.: Ладомир. – 1997. – 848 с.
4. Кардинал-герцог де Ришельє Арман-Жан дю Плесси. Политическое завещание, или принципы управления государством. – М.: Ладомир. – 2008. – 487 с.
5. Шаповалова Е. В. Внешняя политика кардинала Ришельє в контексте отношений между церковью и государством. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.academia.edu/27942302>

Ключові слова: Франція, кардинал Ришельє, «Політичний заповіт», держава, розум, релігія, Тридцятирічна війна.

Ключевые слова: Франция, кардинал Ришельє, «Политическое завещание», разум, религия, Тридцатилетняя война.

Key words: France, Cardinal Richelieu, «Political Testament», reason, religion, Thirty Years War.